แก้วสำหรับครัวเรือน

ดร. สุมาลี ลิขิตวนิชกุล

บทนำ

แก้วเป็นวัสดุที่มนุษย์รู้จักและนำมาใช้ประโยชน์มานานกว่า 5,000 ปี เริ่มจากชาวอียิปต์นำแก้วมาทำเป็น ลูกปัดและพลอยเทียม เพื่อใช้บนเครื่องประดับต่างๆ และนำมาทำเป็นขวดหรือถ้วยขนาดเล็ก เพื่อใช้เป็นภาชนะบรรจุ ในยุคโรมันแก้วถูกนำมาทำเป็นภาชนะและของใช้ในครัวเรือนสำหรับชีวิตประจำวันมากขึ้น และเป็นที่นิยมในยุคต่อๆ มาตราบจนทุกวันนี้

ในยุคเริ่มแรกส่วนผสมในการทำแก้วมีเพียงทรายทะเลและขี้เถ้าจากไม้เท่านั้น แก้วโบราณในยุคนั้นจึงมักจะมีสีเขียวหรือคล้ำ เนื่องจากมีสิ่งสกปรกเจือปนมาก และเมื่อทิ้งไว้ในบรรยากาศซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิและความชื้นอยู่ตลอดเวลา แก้วจะมีลักษณะฝ้า หรือขุ่นที่ผิว ความต้องการแก้วที่มีความใส ไม่มีสีเจือปน พร้อมทั้งมีสมบัติอื่นๆ ที่เหมาะกับการใช้งาน ทำให้มีการศึกษา วิจัย เพื่อปรับปรุงและพัฒนาส่วนผสมและกระบวนการผลิตมาอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันสมบัติทางกายภาพ เคมี เชิงกล และความร้อนของแก้วมีต่างๆ กันมากขึ้น ดังนั้นผู้ผลิตจึงสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์ใช้สอยที่หลากหลายได้มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผลิตภัณฑ์แก้วสำหรับครัวเรือน

ผลิตภัณฑ์แก้วที่ใช้ในชีวิตประจำวันอาจมีลักษณะใส ขุ่น หรือบางชนิดอาจโปร่งแสง ไม่ว่าจะมีลักษณะเช่นใดก็ตาม ผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะต้องแข็งแรงพอที่จะไม่แตกง่ายเมื่อได้รับแรงกระแทกหรือเมื่อถูกทำตก ในกรณีที่ต้องใช้บรรจุของที่มีความร้อน แก้วควรจะมีความทนทานต่อการแตกในช่วงอุณหภูมิ 100-150° ซ ด้วย

แก้วสำหรับใช้ในครัวเรือนจะต้องมีความทนทานต่อสารเคมีได้ดี เนื่องจากจะต้องสัมผัสกับของเหลวที่มีสภาวะความเป็นกรด-ด่างต่างๆ กันอยู่เสมอ ของเหลวเหล่านี้ได้แก่ น้ำยาล้างจานซึ่งมีความเป็นด่างสูง หรืออาหารที่มีรสเปรี้ยว ซึ่งมีความเป็นกรด สภาวะที่กล่าวมานี้สามารถละลายผิวหน้าของแก้วบางชนิดได้ ทำให้โครงสร้างของแก้วถูกทำลายและทำให้แก้วสูญเสียความแข็งแรง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เนื้อแก้วและสีที่ใช้ตกแต่ง ทั้งสองสิ่งนี้ไม่ควรมีส่วนผสมของสารที่เป็นพิษซึ่งอาจปนเปื้อนในอาหารขณะใช้งาน ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

ส่วนผลิตภัณฑ์สำหรับใช้บนเตาหรือในเตาอบนั้นต้องมีสมบัติพิเศษในเรื่องของความทนทานต่อการแตกเมื่อได้รับความร้อนในระดับสูง แก้วที่เหมาะสมกับการใช้งานประเภทนี้มีเพียงไม่กี่ชนิด โดยต้องมีส่วนผสมและผ่านกระบวนการผลิตเฉพาะตัว เพื่อให้ได้แก้วที่มีค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนต่ำ

เราสามารถจำแนกผลิตภัณฑ์แก้วสำหรับใช้ในครัวเรือนจากประโยชน์ใช้สอย ได้เป็น 4 ประเภท คือ ภาชนะบนโต๊ะอาหาร (tableware) ภาชนะสำหรับเครื่องดื่ม (drinkware) ภาชนะสำหรับใส่อาหารเข้าเตาอบ (ovenware) และภาชนะสำหรับใช้ตั้งบนเตาไฟ (top-of stove)

ภาชนะบนโต๊ะอาหาร มีทั้งที่มีลักษณะโปร่งใส ขุ่น และโปร่งแสง ทำจากแก้วที่มีส่วนผสมของซิลิกา (SiO_2) หรืออะลูมินา (Al_2O_3) ค่อนข้างสูง ประเภทแก้วโซดา-ไลม์ (Soda-lime glas) แก้วโอปอล (opal glass) แก้วลามิเนต (laminate glass) และ กลาส-เซรามิก (glass-ceramics) ดังแสดงในตารางที่ 1 และภาพที่ 1 ซึ่งมีองค์ประกอบ กรรมวิธีการผลิต และสมบัติต่างๆ กัน ดังนี้

ภาพที่ 1

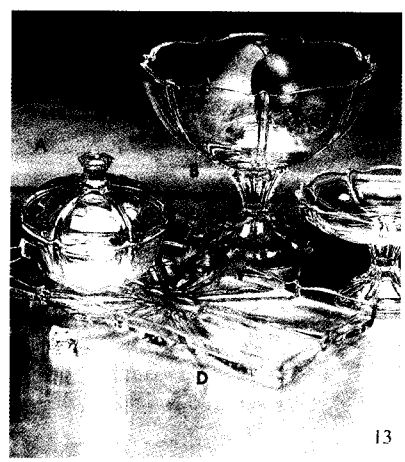

แก้วโซดา-ไลม์ (soda-lime glass) เป็นแก้วที่ทำจากวัตถุดิบหลัก 3 ชนิด คือ ทราย โซดาแอช และ หินปูน ต้นทุนการผลิตแก้วประเภทนี้ไม่สูง เนื่องจากวัตถุดิบราคาค่อนข้างต่ำ หลอมที่อุณหภูมิปานกลาง คือ 1300-1400 °ซ และสามารถขึ้นรูปได้ด้วยเครื่องมือที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป เช่น การอัด การเหวี่ยง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแก้ว โซดา-ไลม์ มีลักษณะเป็นแก้วใส และสามารถทำให้มีสีต่างๆ ได้โดยการเติมสารประเภทออกไซด์ที่ให้สี

แก้วประเภทนี้มีความแข็งแรงและทนทานต่อการใช้งานทั่วๆ ไป แต่ความทนทานต่อสภาพกรด-ด่างนั้นยังไม่ดีนัก ถ้านำแก้วนี้ไปบรรจุสารที่มีความเป็นกรดมากเกินไป จะทำให้แก้วเกิดการละลาย และเกิดรอยฝ้าในบริเวณผิวที่สารสัมผัสแก้ว ในกรณีที่สารซึ่งสัมผัสกับแก้วมีความเป็นด่างสูง โครงสร้างของซิลิกาในแก้วจะถูกทำลาย และแก้วจะเกิดการละลายอย่างรุนแรง ในบริเวณที่สารสัมผัสกับแก้วจะมีฟิล์มสีขาวปรากฏขึ้น ลักษณะเช่นนี้จะพบได้หากนำแก้วไปแช่ในน้ำยาล้างจานนานเกินไป

แก้วโซดา-ไลม์ ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้บรรจุอาหารเพื่อเข้าเตาอบหรือใส่ของร้อน เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์ การขยายตัวเมื่อร้อนค่อนข้างสูง โดยทั่วไปแก้วโซดา-ไลม์ จะเกิดการแตกร้าวหากเกิดการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิอย่างฉับพลัน และมีความแข็งแรงปานกลางเมื่อเปรียบเทียบกับแก้วทั่วๆ ไป

แก้วโอ-ปอล (opal glass) เป็นแก้วที่มีลักษณะขุ่นหรือทึบ ซึ่งเกิดจากขบวนการ 2 ชนิด คือการตกผลึกของโอปอล (crystalline opal) ชนิดโซเดียมฟลูออไรด์ (NaF) หรือแคลเซียมฟลูออไรด์ (CaF_2) และการแยกเฟสของแก้วโอปอลออกเป็นแก้ว 2 ชนิด (liquid - liquid opal) ขณะที่แก้วเย็นตัวในระหว่างการผลิตหรือจากการผ่านกระบวนการความร้อนหลังการขึ้นรูป

ความขุ่นของแก้วโอปอลจากการแยกเฟสจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 อย่าง คือค่าดัชนีหักเหของแก้วของทั้ง 2 ชนิดที่แยกเฟส ปริมาณการแยกเฟสที่เกิดขึ้น และขนาดและการกระจายตัวของเฟสที่มีปริมาณน้อยกว่าในเนื้อแก้ว

จุดเด่นของแก้วโอปอล คือ มีต้นทุนการผลิตต่ำ เนื่องจากราคาวัตถุดิบและอุณหภูมิหลอมที่ต่ำ รวมทั้งการขึ้นรูปที่ง่าย และมีความขุ่นซึ่งเป็นจุดที่ทำให้แก้วโอปอลมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากแก้วอื่นๆ

จุดด้อยของแก้วชนิดนี้คือไม่ทนต่อการแตกเมื่อได้รับความร้อน มีความทนทานต่อกรด-ด่าง และมีความแข็งแรงปานกลาง ซึ่งคล้ายคลึงกับแก้วโซดา - ไลม์ แก้วโอปอลที่มีความขุ่นหรือทึบมากเท่าใด จะยิ่งไวต่อการเกิดปฏิกิริยาทางเคมีมากขึ้นเท่านั้น เนื่องจากมักจะมีปริมาณอัลคาไลน์ หรือฟลูออกไรด์ในส่วนผสมมาก ความแข็งแรงของแก้วโซดา-ไลม์และแก้วโอปอลอาจเพิ่มขึ้นได้โดยการผ่านกระบวนการเทมเปอร์ (temper) คือกระบวนการให้ความร้อนแก่ผิวของผลิตภัณฑ์อย่างฉับพลัน ในช่วงอุณภูมิที่ใกล้เคียงอุณหภูมิอ่อนตัวของแก้ว (softening point) แล้วทำให้เย็นตัวอย่างรวดเร็ว

แก้วลามิเนต (laminate glass) เป็นผลิตภัณฑ์แก้วในท้องตลาดที่มีชื่อทางการค้าว่า คอเรลล์ (Corell) ภาพที่ 2 เป็นแก้วที่มีลักษณะขุ่นหรือโปร่งแสง เกิดจากการพยายามพัฒนาแก้วโอปอลให้มีความแข็งแรงมากขึ้น โดยการเคลือบคลุม (cladding) แก้วโอปอลประเภทแคลเซียมฟลูออไรด์ (CaF_2) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อน 71 x 10^{-7}/°ซ ด้วยแก้วอัลคาไลน์เอิร์ทอะลูมิโนซิลิเกต ที่มีค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนต่ำกว่า 48 x 10^{-7}/°ซ ดังแสดงในตารางที่ 2 ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผลิตภัณฑ์ คอเรล์ลลามิเนตมีจุดเด่น 3 ประการ คือ

ภาพที่ 2

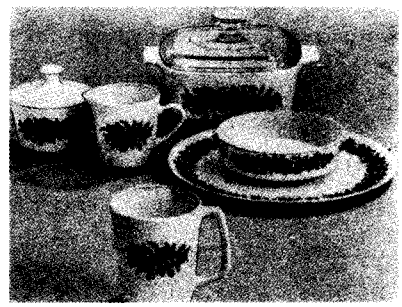

1. ผลิตภัณฑ์มีความทนทานต่อสารที่มีฤทธิ์เป็นกรด-ด่าง เนื่องจากแก้วที่เคลือบผิวเชื่องช้าต่อการเกิดปฏิกิริยา
2. ความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนระหว่างแก้วโอปอลและ แก้ว cladding ทำให้แก้วลามิเนตนี้ มีความแข็งแรงมากขึ้น โดยมีค่าประมาณ 250 เมกะพัสคัล จากเดิมสำหรับแก้วโซดา-ไลม์ และแก้วโอปอลที่มีค่าประมาณ 70 เมกะพัสคัล
3. ความแข็งแรงที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้สามารถผลิต ผลิตภัณฑ์จากแก้วลามิเนตให้บางลงและเบาขึ้นได้

กลาส - เซรามิกส์ (glass-ceramics) เป็นแก้วที่ผสมผสานแก้วและผลึกเซรามิกส์เข้าด้วยกัน โดยการควบคุมส่วนผสมและกระบวนการตกผลึกในแก้ว การผลิตกลาส - เซรามิกส์นั้นใช้วิธีหลอมและขึ้นรูปเช่นเดียวกับการทำแก้วทั่วๆ ไป แต่ต้องเพิ่มกระบวนการทางความร้อนเพื่อให้เกิดผลึกที่มีขนาดเล็ก มีการกระจายตัวและมีขนาดสม่ำเสมอและต้องมี

ปริมาณมากกว่า 50% โดยปริมาตร (ส่วนนี้เป็นข้อแตกต่างที่สำคัญที่ใช้จำแนกกลาส - เซรามิกส์จากแก้วโอปอล)

ชนิดของโครงสร้างผลึก การจัดเรียงตัวของผลึก ขนาดของผลึก และ ส่วนผสมของแก้วที่เหลืออยู่ (residual - glassy phase) หลังจากผ่านกระบวนการทางความร้อน เป็นตัวกำหนดสมบัติของกลาส - เซรามิกส์ โดยทั่วไปกลาส-เซรามิกส์จะมีความแข็งแรง ทนทานต่อสารเคมี และทนต่อการเปลี่ยนแปลงความร้อนอย่างฉับพลันดีกว่าแก้วทั่ว ๆ ไป

ผลิตภัณฑ์กลาส - เซรามิกส์ที่ใช้เป็นภาชนะบนโต๊ะอาหารซึ่งมีความทนทานต่อสารเคมี และมีความแข็งแรงมาก ได้แก่ ไพโรเซอแรม (Pyroceram) ซึ่งมีอยู่ 2 ชนิด คือ เนฟิลีน (nepheline) และเซลเซียน (celsian) ชนิดที่สองประกอบด้วยผลึกของ คริสโตบาไลต์ (cristobalite) และ โปตัสเซียมฟลูออ-ริสเตอไรต์ (potassium fluorrichterite) ซึ่งมีโครงสร้างทางเคมีเป็น เชนซิลิเกต (chain silicate) และมีโครงสร้างจุลภาคแบบรูปเข็ม (acicular) หรือแท่ง (rod-like) ที่เกาะล็อคกันซับซ้อน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ชนิดนี้มีความแข็งแรงและแข็งแกร่งมาก ค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนของกลาส-เซรามิกส์ 2 ชนิดนี้มีค่าสูงประมาณ 95 x 10^{-7} /°ซ และ 115 x 10^{-7}/°ซ ตามลำดับ จึงทำให้สามารถเลือกแก้วที่มีค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนต่ำกว่ามาเคลือบที่ผิวเพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้กับผลิตภัณฑ์ได้ง่าย

ข้อด้อยของภาชนะบนโต๊ะอาหารที่ทำจากกลาส-เซรามิกส์ คือ มีราคาค่อนข้างแพง เนื่องจากต้องผ่านขั้นตอนการผลิตมากกว่าแก้วชนิดอื่น เช่น ต้องควบคุมกระบวนการความร้อนให้เกิดผลึกหลังการขึ้นรูป และต้องเคลือบผิวให้เงางาม นอกจากนี้อัตราการเสียหายขณะผ่านขั้นตอนต่าง ๆ นั้นก็มีมาก โดยเฉพาะการบิดเบี้ยวในขณะทำการควบคุมให้เกิดผลึก ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องเพิ่มชิ้นส่วนสำหรับรองรับผลิตภัณฑ์ขณะผ่านกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย จึงทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์กลาสเซรามิกส์จะมีความแข็งแรงและทนทานกว่าผลิตภัณฑ์จากแก้วโซดา-ไลม์ และแก้วโอปอล มาก

ภาชนะสำหรับเครื่องดื่ม (drinkware) จะมีข้อกำหนดสมบัติต่าง ๆ คล้ายกับภาชนะบนโต๊ะอาหารแต่จะเน้นในเรื่องของความทนทานต่อสารที่มีความเป็นกรด-ด่างมากกว่าเรื่องความทนทานต่อการแตกเมื่อได้รับความร้อน แก้วสำหรับภาชนะกลุ่มนี้ ได้แก่ แก้วเทมเพอร์ดโซดา-ไลม์ (tempered soda-lime glass) แก้วตะกั่ว (lead glass) และแก้วอัลคาไลน์-เอิร์ทอะลูมิโนซิลิเกต (alkaline alumino silicate glass) ส่วนผสมแสดงในตารางที่ 3

แก้วเทมเพอร์ดโซดา-ไลม์ (tempered soda-lime glass) คือแก้วโซดา-ไลม์ ที่ผ่านขบวนการผลิตอีกหนึ่งขั้นตอน คือวิธีเทมเพอร์ ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์แข็งแรงมากขึ้น แก้วกลุ่มนี้จะมีราคาถูกที่สุด

ภาพที่ 3

แก้วตะกั่ว (lead glass) หรือที่รู้จักกันในชื่อแก้วเจียรนัย (lead crystal) ภาพที่ 3 เป็นกลุ่มที่มีราคาแพงที่สุด ในยุโรปแก้วที่จะจัดเป็นแก้วเจียรนัยได้จะต้องมีตะกั่วออกไซด์ (Pb0) อยู่ในส่วนผสมมากกว่า 24% โดยน้ำหนัก แต่สำหรับในสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีการกำหนดปริมาณของตะกั่วออกไซด์ในส่วนผสมไว้อย่างชัดเจน ค่าดัชนีหักเหของแสงในแก้วตะกั่วสูงกว่าแก้วชนิดอื่นมาก จึงทำให้แก้วชนิดนี้มีประกายแวววาวที่สวยงาม การคัดเลือกวัตถุดิบที่มีความบริสุทธิ์สูง จึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อความสวยงามของแก้วตะกั่วหากมีเหล็กออกไซด์เจือปนในวัตถุดิบ จะทำให้เกิดสีที่ไม่ต้องการ และทำให้ความแวววาวลดลง

แก้วอัลคาไลน์-เอิร์ทอะลูมิโนซิลิเกต (alkaline-earth alumino silicate glass) มีส่วนผสมคล้ายแก้วโซดา-ไลม์ แต่มีออกไซด์ของกลุ่มอัลคาไลน์-เอิร์ท เช่น แคลเซียมออกไซด์ (CaO) และแบเรียมออกไซด์ (BaO) อยู่ในส่วนผสม ทำให้ค่าดัชนีหักเหของแสงใกล้เคียงกับแก้วตะกั่ว แต่ผลิตง่ายกว่า และมีความทนทานต่อสารที่มีความเป็นกรด-ด่างมากกว่าแก้วตะกั่วเล็กน้อย

แก้วทั้ง 3 กลุ่มนี้มีสมบัติต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนอยู่ในช่วง 80-100x10^{-7}/°ซ มีความทนทานต่ออาการแตกเมื่อได้รับความร้อนต่ำ ส่วนความแข็งแรงนั้นแปรตามรูปร่างและการเทมเพอริ่ง (tempering)

ภาชนะสำหรับที่ใช้ในเตาอบได้ (ovenware) สมบัติที่สำคัญ คือ มีความทนทานต่อการแตกเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิอย่างฉับพลัน โดยทั่วไปควรจะทนต่อการแตกเมื่อถูกทำให้เย็นตัวอย่างฉับพลัน (thermal-down shock) จากอุณหภูมิ 150°ซ แก้วในกลุ่มนี้ได้แก่ แก้วไพเรกซ์ (Pyrex) และกลาส-เซรามิกส์ ส่วนผสมแสดงในตารางที่ 4

แก้วไพเรกซ์ ((Pyrex) เป็นแก้วที่รู้จักกันดีสำหรับใช้ทำภาชนะสำหรับอบอาหาร มี 2 ชนิด คือ เทมเพอร์ค โซดา-ไลม์ และบอโรซิลิเกต สำหรับแก้วเทมเพอร์ด โซดา-ไลม์นั้น มีส่วนผสมและสมบัติไม่ต่างจากที่ได้อธิบายมาก่อนหน้านี้แล้ว ส่วนบอโรซิลิเกตนั้นมีข้อดีหลายประการเหนือกว่าโซดา-ไลม์ การเติมบอริค-ออกไซด์ (B_2O_3) ลงในแก้วซิลิเกตให้ผล 2 ประการคือ (1). B_2O_3 ทำให้ ค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนของแก้วซิลิเกตลดลงถึง 50% ส่งผลให้ความทนทานต่อการแตกเมื่ออุณหภูมิเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันดีขึ้น และ (2). B_2O_3 ทำให้เกิดการแยกเฟสขึ้นขณะที่แก้วเย็นตัว เกิดเป็นเฟสที่มีความเข้มข้นของโซเดียมบอเรตอยู่สูง และเฟสที่มีความเข้มข้นของซิลิกาอยู่สูงซึ่งเป็นเฟสที่กำหนดความทนทานของแก้ว

ส่วนผสมของบอโรซิลิเกตนี้ ทำให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์แก้ว ที่มีความทนทานใกล้เคียงกับแก้วซิลิกาได้ที่อุณหภูมิไม่สูงนัก แก้วไพเรกซ์นี้ยังคงลักษณะโปร่งใสอยู่แม้จะมีการแยกเฟสเกิดขึ้น ภาพที่ 4

กลาส-เซรามิกส์ (glass-ceramics) สำหรับทำภาชนะประเภทนี้ทำจากแก้วประเภทลิเธียมอะลูมิโนซิลิเกต ที่มีผลึกของ เบต้า-สะปอดูมีน (Beta-spodumene หรือ เบต้า-ควอรตซ์ (Beta-quartz) ที่ได้จากการควบคุมอุณหภูมิ และส่วนผสมของแก้ว ภาพที่ 5

ผลิตภัณฑ์ที่มีผลึก เบต้า-สะปอดูมีน มีค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อน 12-15x 10^{-7}/°ซ มักจะมีลักษณะทึบ และทนทาน ส่วนผลิตภัณฑ์ที่มีผลึก เบต้า-ควอรตซ์ มีค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนต่ำมากหรือมีค่าติดลบ ขนาดของผลึกจะเล็กมากและเล็กกว่าความยาวคลื่นของแสง จึงทำให้ภาชนะมีลักษณะโปร่งใส

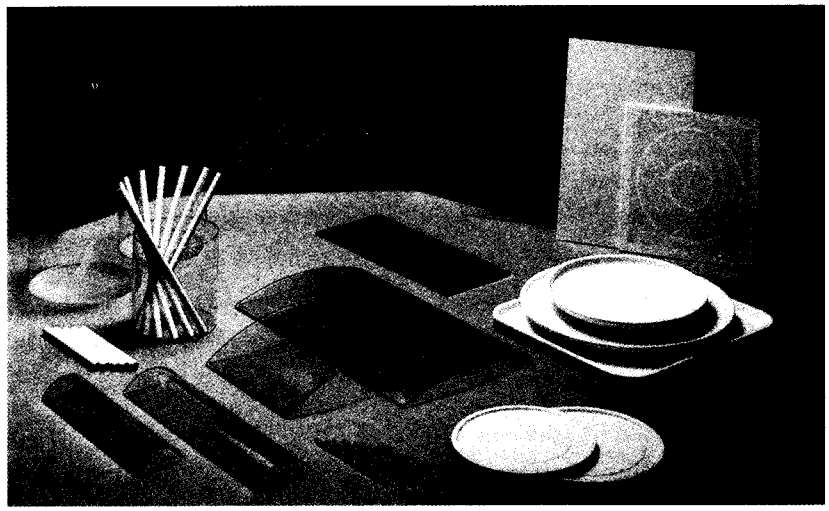

ภาพที่ 5

ภาชนะสำหรับใช้บนเตา (top-of-stove) สำหรับภาชนะกลุ่มนี้สมบัติที่สำคัญที่สุด และต้องได้รับการควบคุมเป็นอย่างมากคือ ความทนทานต่อการแตกเมื่ออุณหภูมิเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันจากอุณหภูมิ 500 °ซ แก้วที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้มีเพียง 2 ชนิด คือ กลาส-เซรามิกส์ (glass-ceramics) และแก้วอะลูมิโนซิลิเกต (alumino silicate glass) ภาพที่ 6

ภาพที่ 6

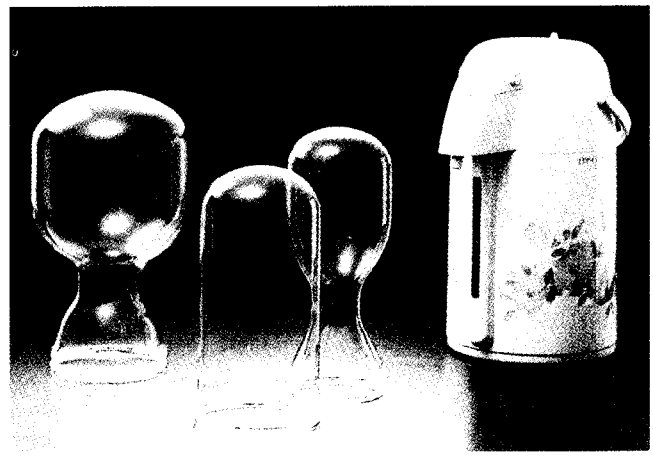

ภาพที่ 4

กลาส-เซรามิกส์ (glass-ceramics) เป็นชนิดที่มีผลึก เบต้า-ควอรตซ์ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนต่ำและมีความเสถียรทางความร้อนเหมาะสำหรับการใช้งานบนเตา

แก้วอะลูมิโนซิลิเกต (alumino silicate glass) เป็นแก้วที่มีอะลูมินาและซิลิกาเป็นส่วนผสมหลัก มีค่าสัมประสิทธิ์การขยายตัวเมื่อร้อนต่ำ และมีจุดอ่อนตัวของแก้ว (softening point) สูง พอที่จะป้องกันการเสียรูปทรงเมื่อทำการเทมเพอร์ เพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้แก่ผลิตภัณฑ์

โดยสรุปแล้วแก้วที่ผลิตได้ในปัจจุบันเป็นผลจากการศึกษา วิจัยในเรื่องของส่วนผสมและกระบวนการผลิตแก้วอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการพัฒนาชนิดของแก้ว ซึ่งมีสมบัติต่างๆ ตามต้องการ มีทั้งที่มีลักษณะโปร่งใส ขุ่น หรือโปร่งแสง และมีสมบัติความทนทานต่อแรงกระแทก ต่อสภาวะกรด-ด่าง และต่อการเปลี่ยนทางความร้อนในระดับต่างๆ กัน โดยลักษณะเหล่านี้แปรตามส่วนผสม กระบวนการผลิต และโครงสร้างจุลภาค ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์ใช้สอยที่ต่างกันตามมา สำหรับแก้วในครัวเรือนสามารถแบ่งกลุ่มของภาชนะตามสมบัติและประโยชน์การใช้งานออกได้เป็น กลุ่มภาชนะบนโต๊ะอาหาร ภาชนะสำหรับเครื่องดื่ม ภาชนะสำหรับอาหาร และภาชนะสำหรับใช้บนเตา

ตารางที่ 1 ส่วนผสมและสมบัติของภาชนะบนโต๊ะอาหาร

	Composition, wt%							
	1	2	3	4	5	6	7	8
SiO_2	71.5	75.3	58.9	71.1	58.0	64.0	43.3	67.1
Al_2O_3	5.6	3.2	10.5	1.6	15.0	6.0	29.8	1.8
B_2O_3		13.5	1.4			5.0	5.5	0.3
Li_2O								0.8
Na_2O	13.0	6.6	8.4	14.2		3.0	14.0	3.0
K_2O				0.5		3.0		4.8
MgO				1.1	6.0	1.0		14.3
CaO	0.0	0.7	5.8	9.8	15.0	15.0		4.7
BaO	6.3							
ZnO			8.7					
TiO_2							6.5	
P_2O_5								1.0
As_2O_3							0.9	
Sb_2O_3								0.2
Fluorine	3.7	0.8	4.2		3.0			3.5
Softening point, °C	715	764	792		890			
CTE x 10^7/°C	75	44	80		48	71	95	118
Type	NaF opal	Liquid-liquid opal	CaF_2 opal	Soda-lime	Borosilicate Cladding	CaF_2 opal core	Nepheline ceramic	K-richterite glass ceramic

* at 25 - 300°C

ตารางที่ 2 ส่วนผสมของแก้วสำหรับเคลือบภาชนะบนโต๊ะอาหาร

	Composition, wt%			
	1	2	3	4
SiO_2	59.1	55.8	55.9	42.5
Al_2O_3	13.5	7.4	9.6	7.0
B_2O_3	4.3	5.5	6.0	8.9
LiO_2	0.5	...	...	...
Na_2O	1.8	1.8	3.1	2.5
K_2O	3.9	2.7	1.7	...
MgO	1.0	0.6	...	...
CaO	11.8	9.2	7.7	3.1
BaO	...	2.5	...	...
SrO	4.1	3.1	...	...
ZnO	...	10.9	...	...
ZrO_2	...	0.6	...	0.7
PbO	...	...	16.1	35.3

ตารางที่ 3 ส่วนผสมและสมบัติของภาชนะสำหรับเครื่องดื่ม

	Composition, wt%				
	1	2	3	4	5
SiO_2	59.9	72.6	68.4	69.4	69.4
Al_2O_3	...	1.3	0.2	0.6	1.4
Na_2O	3.3	13.5	10.6	10.7	9.8
K_2O	10.3	...	5.5	7.2	5.6
MgO	...	4.3	...	1.2	...
CaO	1.3	6.8	10.0	4.9	7.6
BaO	...	...	4.5	6.0	5.7
PbO	24.4	...	...	...	...
B_2O_3	...	...	0.8	...	0.7
Softening point, °C	647	736	695	682	704
CTE x 10^7/°C at 25-300°C	89	86	98	99	89
Type	Lead Crystal	Soda-lime	Alkaline earth-Silicate	Alkaline earth-Silicate	Alkaline earth-Silicate

ตารางที่ 4 ส่วนผสมและสมบัติของภาชนะสำหรับอบอาหาร

	Composition, wt%					
	1	2	3	4	5	6
SiO_2	76.4	74.0	82.0	69.7	68.8	66.1
Al_2O_3	1.8	2.0	2.0	17.8	19.2	20.2
B_2O_3	14.7	0.8	12.0	...	...	...
Li_2O	...	...	...	2.8	2.7	3.9
Na_2O	5.4	13.5	4.0	...	0.2	0.4
K_2O	...	...	...	...	0.1	...
MgO	...	...	...	2.6	1.8	1.0
CaO	0.7	10.0	...	...	...	...
BaO	...	...	...	...	0.8	1.8
ZnO	...	...	...	1.0	1.0	1.0
TiO_2	...	...	...	4.7	2.7	3.0
ZrO_2	...	...	...	...	1.8	1.7
As_2O_3	0.4	...	...	0.6	0.8	1.0
Sb_2O_3	...	0.2	...	...	...	...
CTE (x 10^7 /°C*	...	86	37	4-20	5-7	1
Type	Tempered Borosilicate	Tempered Soda-lime	Tempered Borosilicate	B-spodumene Glass-ceramic	B-quartz Glass-ceramic	B-quartz Glass-ceramic

* at 25-300°C

เอกสารอ้างอิง

Doremus, R.H. **Glass science.** New York : Wiley, 1973.

Kurkjian, C.R. and Prindle, W.R. Perspective on the history of glass composition. **Journal of American Ceramic Society,** April, 1998. Vol. 81, no. 4, p. 795-813.

Mcmillan, P.W. **Glass-ceramics.** 2 nd ed. London : Academic Press, 1979.

Prindle, W.R, et. al. Edited by Schneider, S.J., et al. In **Engineered materials handbook Vol. 4** : Ceramics and glasses. Section 6 : glass processing. Metals Park, Oh.: ASM International, 1990.

Seward, T.P. III and Daneilson, P.S. Edited by Schneider, S.J,et.al In **Engineered Materials handbook. Vol. 4 : Ceramics and glasses.** Section 14 : applications of glasses. Metals Park, Oh : ASM International, 1990.

Strnad, Z. **Glass-ceramic materials.** Amsterdam : Elsevier, 1986.

โฆษณาแก้วเจียรนัยจากประเทศญี่ปุ่น. แผ่นภาพ.

โฆษณาเครื่องแก้วจากประเทศอิตาลี, แผ่นภาพ.